

Preek Breukelen

d.d. 12 oktober 2014, 3e zondag van de herfst
Jesaja 25:1-9 & Matteüs 22:1-14

*“Op deze berg richt de HEER van de hemelse machten
voor alle volken een feestmaal aan.”*

Gemeente van Jezus Christus,

Vandaag vieren we met brood en wijn de Maaltijd van de Heer. Afgelopen woensdag op de gemeenteavond over belijdenis kwam het Avondmaal ook ter sprake. Daar zei een gemeentelid, even in mijn eigen woorden gezegd, dat het deelnemen aan het Avondmaal al een belijdenis is. Misschien wel de grootste belijdenis. En dat het daarom prachtig zou zijn iedere zondag Avondmaal te vieren. Dat klinkt misschien wat rooms en niet passend bij onze calvinistische traditie, maar gek genoeg was het Calvijn zelf die voorstander was van het wekelijks vieren van de Maaltijd. Weest u niet bevreesd, we gaan het niet iedere zondag vieren. Ik vind het echter wel belangrijk dat we het Avondmaal niet meer als een zware belasting zien, als een begrafenismaal. Natuurlijk, we gedenken dat Jezus voor zijn lijden en sterven het brood brak en het deelde met zijn leerlingen en de wijn liet rondgaan. Maar er is nog zoveel meer betekenis in het met elkaar vieren van de Maaltijd. Het is niet alleen een herinneren van een lang en ver verleden, maar ook een omarmen van toekomst. Het vieren van de Maaltijd moet geen droeve of zware aangelegenheid zijn, maar wel gedragen, met eerbied en respect. En waarin is het deelnemen aan de Maaltijd nou een belijdenis te noemen? In de lezingen van vandaag vinden we een begin van een antwoord.

Onze lezing uit Jesaja klinkt in een dreigende tijd. We weten dat na de grote koning Salomo Israël in twee koninkrijken opgesplitst wordt. We hebben het noordelijke koninkrijk dat de naam Israël blijft drgaen, en het zuidelijke koninkrijk dat Juda heet met als hoofdstad Jeruzalem. Het land zelf is dus al niet meer één. Daarbij is er voortdurende dreiging van omliggende landen die elkaar afwisselen in kracht en macht. Met Egypte moet rekening gehouden worden. Met Assyrië in de achtste eeuw voor Christus en Babylonië in de zesde eeuw voor Christus. Profeten treden op, zoals Jesaja, die waarschuwen voor verkeerde keuzes en het vormen van verkeerde allianties. De redding moet niet gezocht worden bij welk groot en machtig land dan ook, maar bij God. Het grootste kwaad dat het volk bedreigd is niet zozeer het kwaad van buitenaf, maar het verwerpelijke gedrag van het volk zelf dat keer op keer de goede wetten van God aan de laars lapt, dat eigen wegen bewandelt, onrecht laat bestaan, de minsten aan hun lot overlaat. Maar wat de profeten ook zeggen, men blijft de weg naar de eigen ondergang bewandelen.

Ik moet bij het lezen van Jesaja toch ook altijd denken aan de situatie in onze wereld, aan de verschillende Golfoorlogen die er geweest zijn en aan de huidige strijd tegen de Islamitische Staat. Wij voelen ook de dreiging van buitenaf en vormen vreemde coalities. Laat ik helder zijn, de gruwelijkheden die de strijders van de Islamitische Staat begaan, kan niet onbeantwoord blijven. Het zou toch onbestaanbaar zijn wanneer we zien hoe mensen massaal worden afgeslacht en we helemaal niets zouden doen. Dat we zouden denken dat we er niets mee van doen hebben, het een probleem is van ver weg.

Is het wel een probleem van ver weg, is het wel enkel kwaad dat van buitenaf komt? In hoeverre hebben we het probleem zelf gecreëerd? En dan denk ik niet alleen aan de lucratieve wapenhandel waar wij groot profijt van hebben en waar de een de ander nu mee te lijf gaat. Ook onze economische belangen wegen voortdurend mee in onze keuzes. Kijk alleen al eens naar de samenstelling van de coalitie waar Saoedi-Arabië deel van uitmaakt. Een land waar wij om economische redenen al heel lang goede vriendschap mee hebben, maar onze ogen al even lang gesloten houden voor het onrecht dat daar plaats vindt, voor het wettig afhakken van handen en hoofden. Wat dat betreft hebben we boter op ons hoofd.

We bestrijden de Islamitische Staat. We kunnen niet anders. We kunnen niet machteloos toekijken. We moeten mensen beschermen tegen duivels geweld en duivelse onderdrukking. Maar wanneer hooggeplaatste personen melden dat de strijd gevoerd wordt om *'onze manier van leven'* te verdedigen, dan krab ik me wel een paar keer achter de oren. Dan denk ik aan Jesaja. In hoeverre hebben wij God nog voor ogen of in ieder geval het goede? Onze manier van leven houdt natuurlijk in dat er vrijheid is en vrede, dat ieder mens mag rekenen op bescherming. Maar onze manier van leven is ook onze hoge levensstandaard. En vaak heb ik het gevoel dat het in stand houden van die hoge levensstandaard belangrijker is dan zaken als recht, bescherming, belangrijker is dan mensen. Ik denk dat het niet zo moeilijk is om tot de conclusie te komen dat zeker het Westen onderdeel is van de grote problemen in deze wereld, onderdeel is van de onrechtvaardige verdeling van voedsel en middelen, onderdeel is van onderdrukking en misbruik van mensen, onderdeel is van gewapende conflicten. Simpelweg omdat de mammon ons aantrekkelijker lijkt, de begeerte ons hart bezit.

Mochten we in staat zijn de Islamitische Staat te vernietigen, dan zal er diezelfde dag een nieuwe vijand opstaan. Het tij keren we niet door enkel het denken in termen van kwaad van buitenaf en het smeden van coalities. Dat werkte in Jesaja's tijd al niet en dat brengt ook in onze tijd geen werkelijk verandering in de wereldgeschiedenis. Het tij keert wanneer we het goede omarmen. En dat vraagt radicale keuzes, radicale keuzes in hoe we willen leven.

Jesaja wijst niet alleen met het vingertje als een dominee van de tucht. Nee, Jesaja is ook een ster in het poëtisch beschrijven van Gods belofte, in het woorden geven aan het prachtige visioen van een nieuwe werkelijkheid, van een wereld andersom. Beeldende taal die het volk niet in een put van schuld dumpst, maar opheft tot nieuwe toekomst, tot een terugkeer naar God. *'Hij is onze God, Hij zou ons redden, Hij heeft ons gered!'*. Jesaja erkent de dreiging, hij erkent de gewelddadigheid van volken, de bolwerken van barbaren. Maar God doet het barbaarse gejoel verstommen en tempert de triomf van tirannen. Het is aanwezig, het is een werkelijkheid, het is een dreiging, maar er is een antwoord. En dat antwoord is God. Moeten we nu dan gaan wachten tot God ingrijpt in Irak en Syrië? Nee, we moeten Gods wegen bewandelen, we moeten de goedheid omarmen, de vrede in ons hart nemen, de liefde leven. Dat zal onze kracht zijn tegen de waanzin van de wereld, en dat zal onze kracht zijn in het zuiveren van ons eigen leven. Het mooie is dat in de tekst van Jesaja het wij-en-zij verdwijnt, de vijand van buiten verdwijnt. Het wordt een samen. *'Op deze berg richt de HEER van de hemelse machten voor alle volken een feestmaal aan'*. Alle volken mogen deel hebben aan Gods toekomst. *Hij vernietigt het waas dat alle volken het zicht beneemt*. Want dat is het grote probleem van alle volken, ook van ons, dat er een waas is die ons weerhoudt om

ten volle te kiezen voor de Eeuwige, te kiezen voor het goede, te kiezen voor elkaar te kiezen voor Gods grote toekomst. En wat die was is, dat weten we zelf heel goed.

De lezing uit Matteüs gaat ook over een maaltijd. Een bruiloftsmaal. Het is een gelijkenis van het koninkrijk van de hemel die Jezus vertelt aan de hoge religieuze heren, zoals we vorige week al hoorden. Een koning geeft voor zijn zoon een bruiloftsmaal. Het is duidelijk dat wanneer er gesproken wordt van een gelijkenis van de hemel dat de koning God is en de zoon Jezus is. De gelijkenis schuwt geen moord en geweld. Hierbij moeten we een paar dingen meenemen in onze gedachten. Allereerst dat het een gelijkenis is en dus geen waar gebeurd verhaal. Alle heftigheid, ook de reactie van de koning die de man zonder bruiloftskleren in de uiterste duisternis laat gooien, is beeldtaal. Krachtige woorden worden gebruikt om een punt duidelijk te maken. Daarnaast is dit verhaal door Matteüs opgeschreven aan het eind van de eerste eeuw. Dus zo'n 60 jaar na Jezus' leven op aarde. In tussentijd was Jeruzalem en de tempel al verwoest door de Romeinen die alle joodse opstanden zat waren. In Matteüs' gelijkenis is dat een daad van de koning: laat de stad van de mensen die niet op het bruiloftsmaal voor de zoon willen verschijnen in brand steken. Het klinkt misschien ook wat anti-joods, maar daarbij moeten we bedenken dat Matteüs schreef aan een jonge gemeente in de dreigende Romeinse omgeving en bij tijd en wijle harde confrontaties met de synagoge. Een tijd waarin de jonge gemeente als volgelingen van Jezus, als Messias-belijders, de eigen plaats in Gods heilsgeschiedenis beschreef. Tijdens de Reformatie hebben wij de katholieken ook tot halve duivels verklaard. Dat zijn de harde woorden die bij scheiding vallen. En we weten ook dat er grote teleurstelling was van die eerste gemeenten dat niet meer Joden in Jezus de Messias herkenden.

De koning geeft een bruiloftsfeest voor zijn zoon. Hij stuurt er dienaren op uit. Net zoals God, de eigenaar van de wijngaard, vorige week dienaren stuurde naar de wijngaard om de oogst op te halen. Net als vorige week worden er twee groepen gestuurd. Zoals ik heb uitgelegd zijn dit de profeten. Maar niemand heeft tijd, de een moet naar zijn akker, de ander naar zijn handel. Iedereen is druk met het dagelijks leven. De uitnodiging voor het feest wordt genegeerd. En net als vorige week worden de dienaren ook nog eens gevangen genomen, mishandeld en gedood. Nadat de koning de misdadigers zwaar gestraft heeft, - in de beleving van Matteüs is dat de verwoesting van Jeruzalem - , wordt iedereen van straat geplukt om deel te nemen aan de maaltijd. Zowel goede als slechte. Iedereen is welkom. Alle volken, alle mensen. Brave borsten, hoeren en tollenaars. En de zaal vult zich. Want wat is er mooier dan uitgenodigd te worden voor zo'n geweldig feest, voor zo'n maaltijd, uitgenodigd te worden om aan te zitten in het koninkrijk van God? Want daar ging de gelijkenis over. Heel de wereld wordt uitgenodigd om deel te hebben aan een nieuwe toekomst, Gods toekomst. Hij biedt ons een feest. Wat weerhoudt ons om deel te nemen? Ons leven van alledag? De angst dat het oude vertrouwde ingeleverd moet worden? Of gebrek aan vertrouwen dat de belofte van Gods toekomst ooit werkelijkheid wordt?

Eén gast heeft zich niet gekleed in bruiloftskleren. Nou kunt u misschien denken dat het raar is dat je mensen oppikt en verwacht dat ze zich meteen ook netjes weten te kleden. Er werd echter bij bruiloften altijd geschikte kleding klaargelegd bij de ingang. Maar nogmaals, het is ook een gelijkenis. En een gelijkenis wil een punt maken en is niet per definitie logisch. Er zit een man die uitgenodigd is voor het grote feest van God en zijn

Zoon. Maar de man heeft zich er niet voor gekleed. Interesseert het hem niet? Staat hij nog met één been in het gewone leven? Het beeld van deze man stelt ons de vraag in hoeverre wij bereid zijn deel te nemen aan het feest. Een beetje half, als het uitkomt. Of gaan we er voor. Zijn we met hart en ziel, ons hele hebben en houden, vol vreugde over wat God ons wil schenken?

‘Velen zijn geroepen, maar slechts weinigen uitverkoren’. Een bekende uitspraak die zo de nodige ellende in mensenlevens veroorzaakt heeft. Met als toetje een dramatische uitverkiezingsleer. Terwijl het zo simpel is. God roept ieder mens, maar niet ieder mens geeft gehoor. Israël koos hij uit als uitverkoren volk. Niet om de rest van de wereld af te schrijven. Integendeel. Dit uitverkoren volk moest zegen worden voor heel de wereld. *‘Velen zijn geroepen, maar slechts weinigen uitverkoren’*. Uitverkoren: de Dikke Van Dale noemt onder andere de betekenis: *‘geschikt of in staat om wat men verlangt uit te voeren’*. Laten er dan weinigen zijn die uitverkoren zijn. Hun taak is het om Gods verlangen uit te voeren. En die taak is, net als bij Israël, het tot zegen zijn van heel de wereld.

In hoeverre is het Avondmaal een belijdenis? In alle opzichten. De Maaltijd is enerzijds gedenken, anderzijds vieren van nieuwe toekomst. De vreugde van het delen van brood en wijn is dat het ook een voorproeven is van de maaltijd van het koninkrijk van de hemel. Niet een maaltijd na onze dood, maar een hemelse maaltijd die God voor alle volken aanricht. Jezus zegt in het Evangelie van Matteüs bij het laatste Avondmaal: *‘Ik zeg jullie: vanaf vandaag zal Ik niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat Ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van mijn Vader’*. Dat koninkrijk is nabij, binnen handbereik. Wanneer wij straks brood en wijn delen, belijden wij dat wij lichaam willen zijn van onze Heer, dat wij zijn leer en leven als gemeente gestalte willen geven. Wij belijden dat wij samen op willen gaan naar het hemelse bruiloftsmaal. Wij belijden dat wij ons leven opnieuw in het teken willen stellen van Gods toekomst. Wij belijden dat we ons niet laten verlammen door onze eigen onmacht of door de machten van deze wereld, maar dat wij de weg willen bewandelen van goedheid, van vrede, van gerechtigheid en van liefde. Wij belijden dat er een nieuwe toekomst is, waar mensen niet meer leven ten koste van elkaar, maar elkaar ontmoeten als kinderen van de Eeuwige. Daartoe richt de HEER een maaltijd aan.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.